

ARUANNE

ÜLEVAADE TARTU LINNAVALITSUSE SOTSIAALABI
OSAKONNA KOOSTÖÖST ERA- JA KOLMANDA
SEKTORIGA
SOTSIAALHOOLEKANDETEENUSTE OSUTAMISEL JA
KIJUNDAMISEL

TARTU LINNAVALITSUSE SOTSIAALABI OSAKOND

2012

Sisukord

Sisukord.....	2
SISSEJUHATUS.....	3
KOOSTÖÖMUDELID JA PRAKTIKA.....	6
TABEL 1 KAASAVA KOOSTÖÖMUDELI KOMPONENDID TARTU SOTSIAALHOOLEKANDES.....	6
TABEL 2 KOOSTÖÖPARTNERI ISELOOMUSTUSE PEAMISED TEGURID	7
Avalike teenuste delegeerimine.....	8
TABEL 3 TEENUSE OSUTAMINE EI OLE AVALIKUL SEKTORIL OTSTARBEKAS JA MÕELDA TA- SUB DELEGEERIMISELE	9
TABEL 4 AVALIKU TEENUSE DELEGEERIMISELE EELNEVAD TEGEVUSED.....	10
TABEL 5 AVALIKU TEENUSE DELEGEERIMISE AJAL TEHTAVAD TOIMINGUD.....	10
Sotsiaalhoolekandele projektide toetamine	10
TABEL 6 SOTSIAALHOOLEKANDEALASTE PROJEKTIDE KORRA ALUSEL 2013. A TARTU LINNA EELARVEST TOETAVATE PROJEKTIDE PRIORITEETSSED VALDKONNAD	11
Partnerlus välisprojektides	12
Puuetega inimeste organisatsioonide toetamine - tegevustoetus	13
TABEL 7 PUUETEGA INIMESTE ORGANISATSIOONIDE TOETAMISE SIHTRÜHM	14
Ühekordsed eraldised eelarvest.....	14
Arengukoostöö - arengudokumentide koostamisel, parandamisele ja ülevaatamisele kaasamine; te- maatilised nõupidamised ja teavitustegevus.....	15
KOKKUVÕTE.....	17
VIITED KASUTATUD ALLIKATELE.....	17

SISSEJUHATUS

Käesolev aruanne on koostatud Tartu Linnavolikogu revisjonikomisjonilt 2012. a saadud tööülesande - *ülevaade linna ja kolmanda ning erasektori koostööst sotsiaalvaldkonnas*, täitmiseks.

Aruande sisu paremaks mõistmiseks on vajalik täpsustada mõningaid teemaga seonduvaid mõisteid, mis on ajas ja kontekstis pidevalt muutunud ning võivad seetõttu tekitada ka ebakõlasid üksteisest arusaamisel.

Sotsiaalabi osakonnas mõistetakse koostööd ja kaasamist avaliku sektori väliste ühingutega samade mõistete alusel, mida kasutatakse vabaihenduste ja näiteks valitsusasutuste omavahe- lises suhtes.

Tartu Linnavalitsuse sotsiaalabi osakond (edaspidi sotsiaalabi osakond) on alates 2005. aastast teinud vahelduva eduga koostööd Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liiduga kodanikuühiskonna arendamiseks. Erinevatel seminaridel, teabepäevadel ja uuringutes osalemise kaudu on Eestis soovituslikult rakendatava Kaasamise hea tava kujundamise üheks osaks olnud ka sotsiaalabi osakonna näited, praktika ja eksperthinnangud.

Teema parema selguse huvides toome siinkohal ära viimase nõ avalikult kehtiva mõistete seletuse, et selle valguses oleks võimalik paremini aru saada aruande sisuosast.

Kodanikuühendus (ka **kodanikeühendus**). **1)** Üksikisikute (mitte avaliku võimu asutuste või juriidiliste isikute) poolt mittetulunduslikel eesmärkidel asutatud organisatsioon. **2)** „*Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioonis*” ning „*Kodanikualgatuse toetamise arengukavas 2007-2010*” kasutatud sünonüümina *mittetulundusühendusele*. Vrd. *vabaihendus*.

Kolmas sektor. Ühiskonna see osa, mis ei kuulu *avaliku võimu* ega ka kasumit taotleva *äri- sektori* alla. See sisaldab *mittetulundusühendusi*, mida Eestis oli 01.01.2011.a¹ registreeritud 31 208. Nendest moodustasid u 14 000 korteri-, garaaži- ja aiandusühistud. K.-s töötab umbes 6,71 % tööjõust (MTÜdes vaid 3,1%). Sõnu *mittetulundussektor* ja *kodanikuühiskond* (*kodanikeühiskond*) kasutatakse tihti samas tähenduses kui k.. Inglisekeelse termini *third sector* sõnasõnaline vaste. Vrd. *erasektor*.

Mittetulundussektor. **1)** Sisaldab *mittetulundusühendusi* (*mittetulundusühinguid*, *sihtasutusi* ja *seltsinguid*) ning nende tegevust, sünonüüm terminile *kolmas sektor*. **2)** Laiemalt võttes kuuluvad sellesse kõik kasumit mittetaotlevad organisatsioonid, Eestis kõik organisatsioonid, mis on asutatud ja kantud mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse mittetulundusühingute seaduse, sihtasutuste seaduse, kirikute ja koguduste seaduse, erakonnaseaduse, ametiühingute seaduse ning korteriühistuseaduse alusel.

Mittetulundusühendus. Üldnimetus, mis hõlmab *mittetulundusühinguid*, *sihtasutusi* ja *seltsinguid*. Kasutusel on ka mitu muud, lähedase sisuga terminit. *Mittetulundusühing*, *sihtasutus*

ja *seltsing* tähistavad teatavaid juriidilisi vorme. *Kodanikuühendus* ja *vabatahtlik ühendus* tähistavad ühendusi, millel on üksikisikutest liikmed ja mis on üksikisikute poolt asutatud, samas kui *katusorganisatsioonide* liikmed on juriidilised isikud ja *sihtasutustel* pole liikmeskonda. *Ühistutest* kuuluvad m. hulka ainult mittetulundusühistud (nt. korteriühistud). Terminid *vabaühendus* ja *valitsusväline organisatsioon* viitavad ühenduse sõltumatusse *avalikust võimust*. Inglisekeelse termini *non-profit organisation* (NPO) sõnasõnaline vaste.

Mittetulundusühing (MTÜ). Kasumit mitte taotlev ja mitte jaotav organisatsioon, mis on registreeritud vastavalt mittetulundusühingute seadusele. MTÜ-l on liikmed. Eestis saavad liikmeks olla nii juriidilised kui ka füüsilised isikud. Vrd. *mittetulundusühendus*.

Vabaühendus. Mittetulundusühendus, mille tegevus ja administratsioon on *avalikust võimust* ja äriettevõtetest sõltumatud. V. hulka kuuluvad *seltsingud*, *mittetulundusühingud*, *sihtasutused* ja nende *katusorganisatsioonid* juhul, kui nad pole asutatud avaliku võimu või äriettevõtte poolt selleks, et täita nende poolt määratletud ülesannet. Vrd. *kodanikuühendus*; *mittetulundusühendus*; *käepikendus*.²

Eestis on enim avalikke teenuseid delegeeritud kolmandale või erasektorile sotsiaalhoolekande valdkonnas kuni 44 % kõigist delegeerimisjuhtudest omavalitsustes.³ Sotsiaalabi osakonna aruande põhjal toome välja avalike teenuste nõu ise osutamise ja delegeerimise suhte. Avaliku sektori – kohalik omavalitsus ja tema moodustatud allasutused ja sihtasutused, pakutavad teenused ning era- ja kolmandale sektorile delegeeritud teenuste suhe on toodud ülevaatliku tabelina lisas 1.

Aruandes antakse ülevaade enamast kui teenuste delegeerimisest - mitmest eriliiki koostöömudelist, mille mõistete väljatöötamise osas on samuti üks allikas olnud sotsiaalabi osakond ja meie varasem praktika. Need mõisted, mis sobitavad aruande sõnakasutuse õigesse konteksti on järgmised.

Lepinguline delegeerimine (aga ka haldusülesande täitmiseks volitamine või üleandmine) – avaliku teenuse või tugifunktsiooni täitmiseks andmine eraettevõttele, vabaühendusele või teisele avaliku sektori organisatsioonile. Teenuse üleandja määratleb teenuse iseloomu, ulatuse ja/või muud olulised tingimused, üldjuhul finantseerib osaliselt või täielikult teenuse pakumist ning teeb järelevalvet teenuse pakkumise üle.

Projektitoetus – vabaühendustele antav sihtotstarbeline toetus tegevuste elluviimiseks. Jaguneb kaheks: a) ühenduse liikmeskonnale suunatud toetus; b) avalikkusele suunatud tegevuse toetus.

Tegevustoetus – vabaühendustele eraldatav toetus, mis ei ole seotud konkreetse projektiga.⁴

Aruandes esitatud andmed tuginevad peamiselt 2012. a hetkeolukorrale. Enamike teenuste ja koostöötegevuste puhul kajastab aruanne ka olukorda, mis on väljakujunenud paari viimase aasta jooksul. Koostöömudeli üldine kujunemine käsitleb ajaperioodi umbes 2006. aastast kuni käesoleva ajani.

Selles ülevaates keskendutakse eesmärgile anda tervikpilt koostööst era- ja mittetulundussektoriga. Delegeeritud teenuste detailne kirjeldus, koostööprojektide sisu jms ei ole käesoleva aruande osa. Detailne ülevaade kajastub linna 2012. aasta eelarves⁵, samuti esitatakse nimetatud info volikogu revisjoni- ja teistele komisjonidele igaaastaste tegevusaruannete ja arengukava täitmise aruannetena.

Juuli-august 2012, Tartu

Koostaja

Indrek Rohtla

peaspetsialist

Tartu Linnavalitsuse sotsiaalabi osakond

Indrek.Rohtla@raad.tartu.ee

tel 736 1308

mobiil 523 6895

KOOSTÖÖMUDELID JA PRAKTIKA

Oleme hoolekandeteenuste arendamisel väga kindlalt liikunud selles suunas, et erinevate sotsiaalsete huvigruppide esindajad, kes omavad piisaval tasemel kompetentsi ja hästi kvalifitseeritud inimesi, peavad saama võimaluse osaluse või kaasaráärmisvõimaluse kaudu kujundada sotsiaalhoolekandeteenuste osutamist Tartus.

Tartu linnas on sotsiaalabi osakonna pikaajalise tegevuse põhjal loodud usalduslik suhe umbes 30 ettevõtte ja mittetulundusühinguga, kes linlaste heaolu parandamisega tegelevad.

Linnavolikogu ja linnavalitsuse rakendatud õigusaktide ning sotsiaalabi osakonna tegevusega on jõutud 90-ndatel ja 2000- ndate aastate alguse lihtsast teenuse ostmisest kuuetasandilise kaasamissüsteemi.

Kaasav koostöömudel era- ja avaliku sektoriga on lihtsustatult jaotatav järgmiselt:

TABEL 1 KAASAVA KOOSTÖÖMUDELI KOMPONENDID TARTU SOTSIAALHOOLEKANDES

- *Avalike teenuste delegeerimine - riigihangete, lepingute, aruandluse alusel*
- *Sotsiaalhoolekandete projektide toetamine – projektitoetus*
- *Partnerlus välisprojektides - nii linnapoolne partneriks olemine era – ja kolmandale sektorile, kui ka nende kutsumine linna projektide partneriteks sh projektides vajaliku omafinantseeringu täielik tagamine*
- *Puuetega inimeste organisatsioonide toetamine - tegevustoetus*
- *Ühekordsed eraldised linnaeelarvest*
- *Arengukoostöö - arengudokumentide koostamisele, parandamisele ja ülevaatamisele kaasamine; temaatilised nõupidamised ja teavitustegevused.*

Koostöömudeli osad ei ole üksteise suhtes võrreldavad olulisuse või vähemolulisuse skaalal, samuti ei ole ühe meetodi kasutamine välistav mõne teise nimetatud koostöövormi kasutamise suhtes.

Praktikas toimub aktiivne koostöö paralleelselt (paari aastasel ajaskaalal) mõne või kõikide mudelis nimetatud tegevuste osas. Hea koostöö areneb ühelt koostöövõimaluselt teiseni ning samuti arenevad ka teenused ja tegevused, mida linnaelanikele pakutakse.

Kõik kaasava koostöömudeli meetodid on Tartus läbipaistvad, otsused avalikud ja põhjendatud.

Tartus on ülalnimetatud erinevate koostöömudeli komponentide rakendamise eelduseks professionaalsus, avatus ja suunatus tartlaste heaolu parandamisele. Sotsiaalabi osakond ei rakenda koostöö arendamisel proteksionismi, mida teiste omavalitsuste puhul mõningal määral

Eestis esineb ⁶. Nimelt puudub meil piirang osaleda Tartu hoolekande kujundamisel ja teenuste osutamisel nende ettevõtete või mittetulundusühingute ja sihtasutuste suhtes, kes ei ole registreeritud Tartus. Avatud juurdepääs kõigile professionaalsetele tegijatele hoolekande arendamise koostööle, aitab leida parimad teenuste pakkujad või tegevuste läbiviijad. Näiteks on tänu avatusele kaugemalt tulnud tegijate suhtes saanud alguse või arenenud konkurentsitingimustes kodutute päevakeskuse teenus, puuetega inimeste koduhooldusteenus, tugiisikuteenus sotsiaaleluasemeteenuse saajatele. Avatus koostöösoovijate suhtes avardab oluliselt hoolekande korraldamise eest vastutava sotsiaalabi osakonna valikuvõimalusi parimate tegijate väljaselgitamiseks ning võimaldab säästa ka kulutusi, kuna konkurentsitingimustes pakutakse teenustele võimalikult soodsat hinda.

Koostöö arendamise eelduseks on teise poole asjakohasus antud teemal kaasa rääkida.

Täpsemalt tähendab see seda, et praktikas on koostöö süvitsi arendamine võimalik kui era- või mittetulundusühingu iseloomustamiseks võib nimetada vähemalt ühte omadust järgnevast loendist.

TABEL 2 KOOSTÖÖPARTNERI ISELOOMUSTUSE PEAMISED TEGURID

<p><i>Koostööpartneri:</i></p> <p><i>tõsiseltvõetav representatiivsus mõne sotsiaal- või majandusliku probleemiga sihtrühma juures – esindusorganisatsioon, ühinenud ühiste probleemidega kodanikud vms;</i></p> <p><i>eelnev kontakt või koostöö (mõne teise) omavalitsusega;</i></p> <p><i>eelnev töökogemus antud sihtrühmaga/valdkonnas.</i></p>

Kindlasti on koostöö kiireks arenemiseks vajalik ka era- või kolmanda sektori partneri **professionaalsus, iseseisev majanduslik toimetulekuvõime, iseseisev analüüsivõime.**

Koostöö algfaasis on lisaks nendele omadustele üks peamisi võtmeid hea koostöö avamiseks partnerite oskus oma sõnumit edastada. Suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus aitab kaasa koostöösuhte arendamisele.

Koostöö arendamisel peab senise kogemuse põhjal märkima, et kõige enam on probleeme koostöökontaktidega, kus just vabaühendus (ettevõtete ja avaliku sektori osalusega ühingute-ga sellist probleemi ei ole) omab teoreetilist soovi „midagi teha“, kuid teemasse süvenedes jääb arusaamatuks, milline see soov või planeeritav eesmärk on ning kuidas tegevusi kavatsetakse läbi viia. See viitab asjaolule, mida on ka üle-eestiliselt tähendatud, et mitmed vabaühendused on otseses sõltuvuses ainult avaliku sektori rahalistest vahenditest ning nendest ilmajäämisel või oskamatusel neid taotleda muutub ühendus sisuliselt teovõimetuks⁷. Sotsiaalabi osakonna kogemusel saab nende vabaühenduste abistamisele kaasa aidata nõustamise ja suunamisega, kui ei ole võimalik kasutada teisi meetodeid, samas ei saa avalikku ülesannet täitev kohaliku omavalitsuse üksus või asutus piiratud rahalise ressursi juures toetada tegevusi, mille peamine eesmärk ei ole hoolekande arendamine vaid vabaühenduse kunstlik toetamine.

Koostöö arendamine on ladus ja positiivne ettevõtete ning mittetulundusühendustega, kellel on kindel toetajaskond, vajalikud käibevahendid ning selge eesmärgistatud tegevus. Samuti oskus piiratud vahendite juures endale avalikkuse toetust ja seeläbi ka rahastust leida. Paljud ühendid omavad potentsiaali kaasata elanikkonda oma tegevuste toetamisele. Arvestades erinevate heategevuskampaaniate populaarsust, saab järeldada, et inimesed on valmis mõtestatud abiprogramme toetama. Nende võimaluste senisest parem ära kasutamine, eriti kolmanda sektori poolt, aitaks veelgi rohkem kaasa hoolekande arendamisele Tartu linnas.

Järgnevalt on toodud täpsem ülevaade tabelis 1 nimetatud koostöömudelite tegevuste kaupa.

Avalike teenuste delegeerimine

Antud valdkonda reguleerivad õiguslikult kõige üldisemalt Riigihangete seadus⁸ ja Tartu linna hankekord⁹.

Avalikest sotsiaalhoolekande teenustest (edaspidi avalikest teenustest) on ligikaudu pool antud osutamiseks mittetulundus - või mittetulundusühendustele. Linnavalitsuse sotsiaalabi osakond, tema viis allasutust ja linna osalusega sihtasutus pakuvad 2012. aasta 1. jaanuari seisuga linnaelanikele 28 avalikku sotsiaalteenust. Delegeeritud teenuseid on 22 (vt lisa 1).

Teenuste valim selles loetelus on tinglik, sotsiaalabi osakonnas tehtav sotsiaalnõustamine ja kohaliku omavalitsuse igapäevatöö jaotamine erinevateks teenusteks on keeruline, sageli on tegemist kompleksteenusega, mida saame kõige laialdasemalt nimetada ühtselt sotsiaalnõustamiseks. Selline nõustamine võib paljuski koosneda erinevatest tööetappidest kuid sotsiaalabi osakond ei pea otstarbekaks klienditöö lahutamist ametijuhendi töökohustuste loendi põhjal väiksemateks osadeks.

Ka delegeeritud teenuste osas tuleb esitatud koondnumbrisse (22) suhtuda paindlikult. Selles loendis ei ole eraldi korratud analoogseid teenuseid, mida praktikas on jaotatud erinevate ühingute vahel, kui nende sisu on tegelikult sama. Seega on avalike teenuste osutajaid rohkem kui teenuseid loendis.

Täpsema ülevaate annab avalike sotsiaalhoolekande teenuste osutamiseks sõlmitud kehtivate lepingute ja tüüplepingut arv, mis 2012. aasta 1. jaanuari seisuga on 25 (*hooldekudu teenus, laste asendushooldusteenus ja riigi rahastatav hoideteenus ei ole eraldi lepingute arvuna esitatud, kuna neid lepinguid on aasta kohta ligemale paarsada ja statistilisele ülevaatele ei anna selline kliendipõhine lepingute lisamine koostöömudeli kajastamiseks lisaväärtus vaid tekitab infomüra. IR.*)

Sotsiaalabi osakonna poolt on vajalik rõhutada, et nimetatud teenused on väljakujunenud pikaajaliselt, nende teenuste osutamiseks on sõlmitud hankelepingud enamasti 2-3 aastaks ning teenuse pakkujad on leitud avaliku konkursi ehk hankemenetluse kaudu. Sissejuhatuses mainitud proteksionismi Tartus ei kasutata.

Avaliku teenuse delegeerimisel peab arvestama, et sotsiaalabi osakond ei taanda ennast selle meetodika rakendamisel teenuse osutamise lõppvastutusest. Teenuse pakkujaga lepitakse kokku tingimused teenuse osutamiseks, need on kinnitatud kas püsiva teenuse osutamise kor-

raga (volikogu õigusakt) või riigihanke tingimustega (volikogu õigusakt). Rääkimata lepinguperioidist on avaliku teenuse olemasolu pikaajaliselt kindel otsus ning era- ja kolmandal sektoril on võimalus omavahel konkureerida prima pakkumise esitamiseks või valmistada seda ette tulevikuks.

Pikemas perspektiivis võib delegeeritud avaliku teenuse puhul siiski rääkida võimalusest, et seda osutab mingil hetkel avalik sektor ise. Selleks peavad olema siis otsesed majanduslikud ja sisulised põhjused.

Avaliku teenuse delegeerimine ei ole eesmärk omaette. Selle põhjuseks kõige üldisemalt on parima võimaliku praktika rakendamine vähima ressursi kuluga. Ressurssi hulka tuleb arvestada ka ametnike tööaeg, haldustoimingud jms.

Üldjuhul ei ole avaliku teenuse osutamine sotsiaalabi osakonna või tema allasutuse poolt otsustarbekas ning meil tasub mõelda teenuse delegeerimisele kui ilmnevad järgnevad asjaolud.

TABEL 3 TEENUSE OSUTAMINE EI OLE AVALIKUL SEKTORIL OTSTARBEKAS JA MÕELDA TASUB DELEGEERIMISELE

Vajalik on lühikese ajaga uue teenuse osutamiseks struktuuriüksuse/asutuse loomine või laiendamine ning samas on puudu:

ruumid, inimesed (personal), kogemused, aeg jms;

lähemal või mõistlikus kauguses on olemas inimesed ja muu vajalik ressurs, kes ülesande täidaksid;

avaliku sektori pakutud teenus ei tekita kliendisuhetes usaldustunnet;

teenust osutav omavalitsuse üksus või hallatav asutus ei ole motiveeritud – teenuse rakendamisega võib kaasneda laiaulatuslik struktuuri muutus ja ametikohtade loomise vajadus;

oma olemuselt uuenduslik teenus vajab paari-kolmeaastast katseperioodi, et pikaajaliselt tegevust rahastada ja vastav kompetents luua.

Avaliku teenuse delegeerimisele on eelnenud tõenäoliselt mõni koostöömudeli tabelis (tabel 1) toodud tegevusetapp. Päril uute teenuste puhul võib selleks olla eelneval aastal saadud projektitoetus samale tegevusele või mõne ühise välisprojekti rakendatud tegevuse edasine arendus.

Teenuse delegeerimiseni jõudmine eeldab mingis vormis eelnevat koostööd era- või kolmanda sektoriga. See ei tähenda, et lepitakse kokku hanke tingimustes, vaid peetakse konsultatsioone võimalike teenuste pakkujatega arendatava teenuse sisu üldistes detailides.

TABEL 4 AVALIKU TEENUSE DELEGEERIMISELE EELNEVAD TEGEVUSED

- *Fikseeritakse teenuse vajadus.*
- *Määratletakse teenuse sisu.*
- *Koostatakse hankeks vajalik dokumentatsioon.*
- *Teostatakse hankemenetlus, mille tulemusena sõlmitakse teenuse osutamise leping.*

Delegeeritud teenuse osutamise ajal on sotsiaalabi osakond tegevuste täitmise kontrollija. Mõningatel juhtudel, kus see on vajalik, toimub teenuse osutamine koostöös sotsiaalabi osakonna piirkonnakeskuse esmatasandi sotsiaal- ja lastekaitsetöötajatega. Eelkõige klientide teenustele suunamise osas ja kliendi abistamisega seotud tegevuste planeerimisel. Eranditult kõikide delegeeritud teenuste kohta esitab teenuse pakkuja sotsiaalabi osakonnale aruanded nii klientide kui ka tegevuste jms kohta.

TABEL 5 AVALIKU TEENUSE DELEGEERIMISE AJAL TEHTAVAD TOIMINGUD

Teenuse eest tasutakse kulupõhiselt, mõningatel juhtudel on põhjendatud ka valmisolekutasu.

Ettemakse ei tehta.

Uue teenuse puhul aastane leping edasi u 2-3 a lepingud.

Lepingu pikendamine ainult uue hankega

Lepingujärgne ja teenuse sisupõhine perioodiline kirjalik aruandlus – peamiselt igakuine.

Tegevuspõhised aruanded teenusperioodi lõpus või aasta lõpus.

Sisuline klienditööpõhine koostöö sotsiaalabi osakonna ja teenuse pakkuja vahel, kui see on teenuse sisust lähtuvalt vajalik.

Teenuse rakendajalt on oodatud ettepanekud teenuse edaspidiseks paremaks rakendamiseks.

Enne hankeperioodi lõppu seirab sotsiaalabi osakond teenuse sisu põhjalikult ja teeb ettevalmistused järgnevaks perioodiks hanke korraldamiseks, et teenuse osutamine ei katkeks.

Sotsiaalhoolekandevalaste projektide toetamine

Valdkonda reguleerib sotsiaalhoolekandevalastele projektidele toetuste andmise kord¹⁰. Tegemist on Tartu linna algatusega mittetulundusühingute ja sihtasutuste sotsiaalhoolekandevalaste arendustegevuse ergutamiseks.

Toetuse andmise eesmärgiks on toetada projekte, mille tegevused toimuvad Tartus või on suunatud Tartu linna kodanikele ning mõjuvad sotsiaalset elukvaliteeti parandavalt või sot-

siaalseid probleeme ennetavalt laste, perede, tööaliste, eakate ja puuetega inimeste sihtrühmas ning kogukonnas.

Laiem eesmärk on arendada sotsiaalse olukorra parandamiseks laiapõhjalist partnerlust tartlaste heaks tegutsevate mittetulundusühingutega ja toetada kodanikualgatust.

Taotlusi saavad esitada mittetulundusühingud ja sihtasutused tartlaste abistamiseks mõeldud sotsiaalhoolekandevalaste projektide teostamiseks. Edukaks tunnistatud projektide rahastamine planeeritakse taotluse esitamisele järgneva aasta Tartu linna eelarvesse. Toetust antakse ühe projekti kohta kuni 9600 eurot. Toetatakse projekte, mille abikõlblikud kulud on vähemalt 320 eurot.

Taotluse menetlejaks on sotsiaalabi osakond, kes määrab prioriteetsed valdkonnad, millele taotlusi esitada. Prioriteetidid on enamasti otseselt seotud Tartu linna arengukava eelseisva aasta tegevustega. 2013. a toetusteks on sotsiaalabi osakond määranud tabelis 6 esitatud prioriteetidid.

TABEL 6 SOTSIAALHOOLEKANDEALASTE PROJEKTIDE KORRA ALUSEL 2013. A TARTU LINNA EELARVEST TOETAVATE PROJEKTIDE PRIORITEETSSED VALDKONNAD

Omastehooldajate võrgustiku arendamine

Ootame projekte mis toetavad Tartu linnas hooldajate- omastehooldajate koostööühenduse loomist, mille tegevuse eesmärgiks on 2013. a viia läbi omastehooldajate ühistegevusi, arutelusid, eesmärkide püstitamisi omastehoolduse valdkonnas, samuti aasta jooksul koolituste läbiviimist kokku vähemalt 100-le hooldajale ja hooldust toetavate meetmete loomist sh hooldajate tugigrupp, hooldajate nõustamine ja toetamine, asendushoolduse korraldamine või algatamine.

Vanemahariduse edendamine

Ootame projekte, mille sisuks on õiguskäitluse ja koolikohustuse täitmise probleemidega laste vanematele suunatud vanemahariduse koolitus. Koolituse kaudu loodame toetada ja mõjutada vanemaid tegelema laste õiguskäitluse probleemidega ning vanemate kompetentsi tõstmist lastele suunatud mõjutusvahendite osas, lisaks anda vanematele konkreetseid käitumisjuhiseid ja lahendusviise probleemolukordade lahendamiseks.

Laste töökasvatuse edendamine

Ootame projekte, mille sisuks on õiguskäitluse, koolikohustuse täitmise probleemidega ja käitumishäiretega laste töökasvatuse ja nõustamise programm kuni 14-aastaste lastele, et motiveerida lapsi heale ning vastavalt ühiskonna normidele käituma. Projekti tegevuste kaudu loodame mõjutada allpool kriminaalvastutusega olevaid lapsi õiguskäitlusest käituma ning austama teiste loodud väärtusi.

Kõnealuse koostöömudel annab hea võimaluse osapooltel probleemses või arendamist vajavas valdkonnas otsida sobivaid tegevusi ja katsetada erinevaid meetodikaid, enne kui tegevus kinnistatakse linna avaliku teenusena. Näiteks on selle meetodiga arendatud kodutute päevakeskuse teenust, samuti otsitud lahendusi sõltlaste abistamiseks. Katsetatud ja sotsiaalabi osakonna põhitegevuste hulka on kantud tugiisikuteenus sotsiaaleluasemeteenuse saajatele.

Näitena võib veel tuua 2012. aastal toetatavad organisatsioonid ja nende projektid, millele anti toetav hinnang 2011. aasta taotlusvoorus.

MTÜ Öökull

Projekti “Teadlikum lapsevanem” eesmärgiks on vanemlike oskuste parendamine peredes, kus kasvavad käitumisprobleemidega lapsed. Tegevused on suunatud laste ja vanemate vaheliste suhete parendamisele ja lapsevanema kasvatuslike oskuste arendamisele ja toetamisele, ennetamiseks hilisemaid probleeme ja vähendamaks olemasolevaid. Projekt on suunatud 25 perele.

MTÜ Tartu Laste Tugikeskus, projekt

Projekti “Vabatahtlikuna vanemaks õeks-vennaks” eesmärgiks on toetada Tartu linnas sotsiaalselt ning majanduslikult riskigruppi kuuluvate laste positiivset arengut läbi üks-ühese sõbrasuhte täiskasvanud tugiisikuga. Riskigrupi lastele pakutakse vabatahtlike näol tugiisikuid „vanemaid vendi/õdesid“, aidatakse kaasa lapse isiksuse kujunemisele ning parandatakse toimetulemist erinevate sotsiaalsete probleemidega. Projekti käigus tegeletakse 92 lapsega.

Partnerlus välisprojektides

Tegemist on koostöömudeliga, mille peamiseks eesmärgiks on tuua Tartusse EL struktuurifondide ning teiste välisfondide vahendeid hoolekande arendamiseks ning teenuste pakkumise võimaluste avardamiseks.

Antud valdkonda reguleerivad välisprojektides osalemise kord¹¹ ja selle rakendamise kord¹².

Linnavalitsuses kehtiv kord välisprojektides osalemiseks annab mitmeid võimalusi koostöö arendamiseks. Sotsiaalabi osakond ei pea praktikas mõttekaks projektitaotlusi ilma partneriteta esitada, v. a 2006. a kodutute päevakeskuse rajamise projekt, kus partnerite kaasamine ei oleks olnud põhjendatud.

EL toetuste taotlemisel on positiivne näha era- ja kolmanda sektori aktiivsust partnerite otsingul. Aastas tehakse sotsiaalabi osakonnale mitmeid ettepanekuid mittetulundusühenduste ja ettevõtete juhitavate projektide partneriks asuda. Sotsiaalabi osakond vaatab ettepanekud ning partnerlustaotlused läbi ja edastab otsustamise korralduse eelnõu linnavalitsusele. Üldjuhul puudulikult või halvasti ettevalmistatud taotlusi ühenduste poolt sotsiaalabi osakonnale ei esitata. Projektipartnerluse taotluste menetleja andmetel on alates 2004. a tulnud tagasi lükata mitte rohkem kui kolm ebaadekvaatse sisuga taotlust linnavalitsuse poolse partnerluse osas.

Projektide partnerlustoetusega kaasneb üldjuhul ka rahaline kaasfinantseering, mis on üks oluline põhjus koostöö arendamiseks. Kolmandal sektoril pole tihti omal vahendeid projekti omafinantseeringu tagamiseks, seega annab linnavalitsus sotsiaalabi osakonna kaudu projektidele tegeliku edulootuse. Aastatel 2004-2012 on sotsiaalabi osakonna osalusega projekti- taotlusi välisfondidesse saadetud 48 korral.

Ainuüksi 2011. aastal vormistati linnavalitsuse korraldusega selliseid taotlusi 9 korral.

Arusaadavalt ei jõua kõik taotlused rahastamiseni, kuid ka paar- kolm projekti, mis igaaasta- selt raha saavad ja mille eelarved on vahemikus paarsada tuhat kuni pool miljonit eurot, aita- vad oluliselt kaasa hoolekandeteenuste pakkumise võimaluse suurendamisele või kvaliteedi parandamisele. Võib väita, et välisprojektide partnerluse kaudu arenevad ka linnavalitsuse ja era- ning kolmanda sektori partnerlussuhted sisulise praktilise töö kaudu kõige kiiremini.

Kui EL finantsperioodi 2007-2013 alguses olid partnerlustaotlused sotsiaalabi osakonnale olnud juhuslikku laadi abipalved, siis aastatega on jõutud sisuliselt olukorda, kus enne taot- lusvooru väljakuulutamist pooled omavahel ühendust võtavad ja lepivad kokku, kas ja kuidas projekti esitada. Sotsiaalabi osakonna roll on selles olukorras ka koordineerida, et ühel ja sa- ma projektitegevuse raames linnavalitsus erinevates partnerlussuhetes olles taotlusvoorus iseendaga konkureerima ei asu.

Sotsiaalabi osakonna seisukohalt on sellised partnerlusprojektid, kus linnavalitsus saab osale- da, kuid mitte juhtida, olulised ka aja- ja tööjõuressursi seisukohalt. 2011. a oli sotsiaalabi osakond seotud partneri või juhtpartnerina 8 välisprojekti rakendamisega, nendest 3 olid juht- partneri rollis (sh välispartnerlusega projektid, mille Eesti poolne juhtimine oli sotsiaalabi osakonna vastutusalas). Ei ole mõeldav, et sotsiaalabi osakond oleks oma tööjõu ressursiga suutnud hallata kõiki 8 käigusolevat projekti – juhtimise, sisutegevuste korraldamise, raama- tupidamise ja ennekõike EL struktuurifondide aruandluse menetlemise osas. Seetõttu on Tartu era- ja kolmandasektori projekti(halduse)suutlikkus oluline ressurss, mida peab püsivalt toe- tama ning selle võimalusi hoolekande arendamiseks kasutama.

Käesolevas alapeatüki arvestuses ei kajastu välisprojektide korra alusel lihtsustatud partner- luskinnituste ning soovituskirjade andmine era- ja kolmanda sektori organisatsioonidele. Aas- tas väljastab sotsiaalabi osakond umbes 3-4 erinevat toetuskirja enamasti vabauhendustele, milles kinnitatakse mõnele väikefondile planeeritava tegevuse tähtsust Tartu sotsiaalhoole- kande arendamisele ning soovitakse fondil taotleja toetus rahuldada.

Puuetega inimeste organisatsioonide toetamine - tegevustoetus

Valdkonda reguleerib puuetega inimeste organisatsioonidele toetuste andmise kord¹³.

Kui enamus era- ja kolmandasektori rahalisest toetamisest või partnerlusest toimub Tartus konkreetse tegevuse- või projektipõhiselt, siis puuetega inimeste abistamisel on oluliseks eesmärgiks säilitada neid toetavate organisatsioonide tegutsemisvõimelisus. Seepärast on Tar- tus otsustatud volikogu määrusega toetada nimetatud organisatsioonide tegevustoetustega.

Toetus jaguneb kaheks – tegevustoetuseks ja transporditoetuseks.

Tegevustoetuse andmise eesmärgiks on organisatsiooni ühistegevusega seotud kulude osalise rahastamisega toetada liikmete ühistegevust puuetega inimeste aktiveerimise, rehabiliteerimise ja iseseisva toimetuleku suurendamisel, puuetega inimeste vajaduste ja prioriteetide määratlemisel, puuetega inimeste elu puudutavate teenuste ja abinõude planeerimisel ja hindamisel.

Transporditoetuse andmise eesmärgiks on organisatsiooni tegevuste läbiviimisega seotud transpordikulude osalise rahastamisega toetada organisatsiooni nägemispuudega, ratastoolis liikuvate ja piiratud liikumisvõimega liikmete osalemist poliitilises, avalikus, kultuuri-, haridus- ja spordielus, organisatsiooni tegevuses.

TABEL 7 PUUETEGA INIMESTE ORGANISATSIOONIDE TOETAMISE SIHTRÜHM

Toetust antakse organisatsioonidele:
mille põhitegevus on puuetega inimeste huvide esindamine;
mille tegevus toimub Tartu linnas;
organisatsioon, mis koondab isikuid, kelle elukohana on rahvastikuregistrisse kantud Tartu linn;
mis on tegutsenud toetuse taotlemise aasta 1. jaanuariks vähemalt aasta.
Toetuse taotlemiseks tuleb iga aasta 1. augustiks sotsiaalabi osakonnale esitada taotlus koos organisatsiooni liikmete nimekirjaga.

Tegevustoetust eraldatakse 2012. a 24 ja transporditoetust 18 organisatsioonile.

Ühekordsed eraldised eelarvest

Era- ja eriti kolmanda sektori tegevuste hulgas on neid, mida alti ei saa eelpoolnimetatud koostöömudeli ülejäänud etappide juurde liigitada, kuid heade ideede toetamine ja koostöö ei jää seetõttu tegemata.

Väiksemamahulised toetust vajavad tegevused saavad toetust volikogu poolt kinnitatud igaaastase linnaeelarve või selle muutmise kaudu.

2012. aastal toetatakse selle skeemi alusel järgnevaid tegevusi.

MTÜ Laste ja Noorte Kriisiprogrammi laste leinalaagri korraldamiseks. Leinalaagri eesmärgiks on lähedase pereliikme kaotanud laste ja noorte toetamine aastases rehabilitatsiooni-programmis. Leinalaagris osaleb kuni 30 last.

Eksmeedikute ühingu Halastus sihtotstarbeline toetamine, kes annab välja **tasuta ajalehte “Saatused Teed”**, milles kajastatakse eakatele ja puuetega inimestele olulist teavet ja seadusandluse muudatusi.

Toetatakse **MTÜ Iseseisev Elu Tartu toidupanga** ruumide rentimise kulude katmist.

Antakse tegevustoetust **MTÜle Tartu Eakate Nõukoda**, kes esindab eakate huve ja pakub neile nõustamist.

Häid algatusi, mille rakendamiseks vajab kolmas sektor toetust, aidatakse eelarveaasta keskel teostada linnavalitsuse reservfondi vahendite abil.

Eraldise saajaga sõlmitakse vormikohane leping, ning tegevuste lõppedes tuleb toetuse saajal esitada aruanne raha kasutamise ja läbiviidud tegevuste kohta.

Arengukoostöö - arengudokumentide koostamisel, parandamisele ja ülevaatamisele kaasamine; temaatilised nõupidamised ja teavitustegevus.

Arengukavade koostamine, muutmine, parandamine, ja täiendamine on Tartu linnas suuremahuline protsess. Kõigi eelpoolnimetatud koostöömodelite valguses, on arusaadav, et sotsiaalhoolekande teemadel on kaasamine ja koostöö arengudokumentide elujõulisuse ja asjakohasuse seisukohalt vältimatu. Üldiselt reguleerib arengukavandust kohalike omavalitsuste korraldamise seadus, mis seab kohustuslikud tegevused avaliku arutelu ja –väljapanekute osas¹⁴.

Lisaks nendele seadusest tulevatele kohustustele ja tähtaegadele näeb sotsiaalabi osakonna praktika arengudokumentide menetlemisel välja järgmine.

Sotsiaalhoolekande valdkonna ja selle sidusalade esindajaid teavitatakse arengukava koostamise töö etappidest ja ajakavast. Esitatakse oma visioon ja oodatakse kirjalikke ettepanekuid aruteluks. Korraldatakse valdkondlik arutelu või ka omakorda jaotatult alateemade kaupa töörühmad, kes kohtuvad vastavalt arengukava koostamise või muutmise ajakavale.

Kogutud ettepanekud ja ideed formuleeritakse esmaseks arengudokumendi projektiks ning esitatakse ametliku arengukava menetluse protsessi käigus linnavalitsusele ja volikogule. Sealt edasi toimuvad arutelud veel ülalnimetatud seadusepunktide raames ning vajadusel kohtutakse ka täiendavalt oma sotsiaalhoolekande töörühma(de)ga.

2013-2020 aasta linna arengukava sotsiaalhoolekande osa koostamisele kutsuti ligikaudu 50 organisatsiooni esindajaid, kohale tuli erinevatele kogunemistele või esitas kirjalikult oma ettepanekuid 25-30 organisatsiooni.

Lisaks arengukavaga seotud koostööle, mis on sõltuv kava koostamise või täiendamise ajakavast tehakse igapäevast koostööd sotsiaalhoolekande valdkonnas teemade kaupa.

Lastekaitseteenistus korraldab pidevalt probleemsete teemadega seotud kolmanda sektori organisatsioonide esindajatega ümarlaudasid - näiteks koostöös politsei ja lapsi abistavate organisatsioonidega.

Eakate- ja puuetega inimeste hoolekandeteenistus kohtub huvigruppidega, arutades teenuste rakendamise seotud probleeme või uute teenuste planeerimisega seotud küsimusi.

Sotsiaaltöteenistuse tavapärase töökorralduse hulka kuuluvad erialased kohtumised organisatsioonidega, kes tegelevad laenude andmisega, korteriühistute võlgnikega ning tööealistele

inimestele hoolekandeteenuseid osutavate ja projekte rakendavate ettevõtete või mittetulundusühendustega.

Sotsiaalabi osakond korraldab koostöös Tallinna Sotsiaaltöö Keskuse ja Eesti Sotsiaaltöötajate Assosatsiooniga igaaastaselt üleriigilisi hoolekandekonverentse. Konverentside toimumiskoht on roteeruvalt Tallinnas või Tartus. Nendele konverentsidele kaasab sotsiaalabi osakond alati era- ja kolmanda sektori esindajaid oma tegevusi tutvustama ning sõnumit edastama.

2012. aasta oktoobri lõpus toimub konverents Tartus, kus teemaks on omastehooldusega seotud probleematika lahendamine. Konverentsil saavad taaskord olulisel määral sõna teemaga seotud era- või kolmanda sektori organisatsioonid.

KOKKUVÕTE

Aruande alguses esitatud koostöömudel (vt tabel 1) on täidetud reaalsete tegevuste ja koostöökontaktidega. Tartu Linnavalitsuse koostöö era- ja kolmandasektoriga on laialdasem kui tavapärase teenuste ostmine või nende delegeerimine. Avaliku teenuste võrdlustabeli (vt lisa 1), linnaeelarvest toetatavate projektide, välisprojektide partnerluse, puuetega inimeste organisatsioonide toetamise, eraldiste kaudu toetuste andmise põhjal saame väita, et enamus Tartus pakutavatest sotsiaalteenustest jõuavad abivajajateni paljuski tänu koostööle era- ja kolmanda sektoriga.

Avaliku teenuste delegeerimise meetod annab võimaluse avalikul sektoril kasutada olemasolevat parimat praktikat võimalikult efektiivselt ja elanikele kasutooval moel.

Igaaastane projektitoetuste andmine mittetulundusühendustele tagab hoolekandes uute teenuste katsetamise ning annab toetusskeemis osalejatele võimaluse ennast avalikkuse ees tõestada ning loob soodumuse uute partnerlussuhete kindlustamiseks avaliku sektoriga.

Välisprojektide peamiselt partnerlusena rakendamine aitab ellu viia era- ja kolmandasektori häid ideid ning toetada nende teostamist rahalise linnapoolse panuse ja koostööga. Samuti võimaldab see rakendada projektide, mida linnavalitsuse ametkonna ressursi vähesuse tõttu muidu ei saaks teostada

Puuetega inimeste organisatsioonide toetamine aitab ühiskonnas teistest ebavõrdsemas oludes tegutsevate inimeste abistamist – nende igapäevaelu korraldamise toetusorganisatsioonide olemasolu ja liikumisvõimaluste suurendamiseks.

Ühekordsete eraldiste kaudu aidatakse elus hoida häid algatusi ja tegevusi, mida samas ei piirata liigse bürokraatiaga – taotlusvoorudes osalemiste või hankemenetluste kaudu.

Linna arengudokumentide koostamise elementaarseks osaks on võimalikult suur asjasse puutuvate spetsialistide ja huvigruppide kaasamine, et linna areng oleks kooskõlas kõigi elanikerühmade huvidega. Samuti peetakse Tartus loomulikuks, et avaliku, era- ja kolmanda sektori esindajad arutavad erinevaid valdkondlikke spetsiifilisi probleeme regulaarsete töökohtumiste kaudu või kogunevad igaaastaselt hoolekandekonverentsil.

Sotsiaalabi osakond peab vajalikuks aruandes kirjeldatud süsteemi pidevalt elujõulisena hoida, et meie kaasav hoolekandepoliitika tagaks elanikele pakutava abi ja teenuste parima võimaliku kvaliteedi. Samuti on oluline, et koostöö era- ja kolmanda sektoriga on taganud ja loodetavasti tagab ka tulevikus sotsiaalhoolekande oskusteabe kvaliteedi tõusu ja säilitab valdkonnaprofessionaalide olemasolu ning ka juurdevoolu Tartusse.

VIITED KASUTATUD ALLIKATELE

¹ <http://www.siseministeerium.ee/statistika-2/>

² <http://www.ngo.ee/sonastik>

-
- ³ http://www.siseministeerium.ee/public/SIMDEL_raport.pdf
- ⁴ <http://www.ngo.ee/teenused>
- ⁵ <http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/web/viited/VOLM2011122200053>
- ⁶ http://www.siseministeerium.ee/public/SIMDEL_raport.pdf
- ⁷ <http://www.e24.ee/916760/vabauhendused-tulevad-ots-otsaga-kokku>
- ⁸ <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022012002>
- ⁹ <http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/web/viited/TLVM2012030600006>
- ¹⁰ http://www.tartu.ee/?page_id=730&lang_id=1&menu_id=6&lotus_url=http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/web/viited/VOLM2006062900032
- ¹¹ <http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/web/viited/VOLM2009051400116>
- ¹² <http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/web/viited/TLVM2009060900017>
- ¹³ <http://info.raad.tartu.ee/webaktid.nsf/web/viited/VOLM2007041200057>
- ¹⁴ <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122011056>